

CSIKI LÁSZLÓ

Isten egy sejtje bennünk

Baka Istvánnak, még tavaly, még életében

megtanuljuk testünket
könyv nélkül barátom
gyöngyöznek szerveink
szakadó fonálon

moccan egy mohó sejt
hogyan magányát feloldja
így vált talán növe
egy férfiúi borda

teremtett társunk élön
belülről reánk támad
méhében kettőnké
az a kis falánk állat

SZERVÁC JÓZSEF

Előretolt dal

Baka Istvánnak

Találkozunk, köszöntlek
muszkamód majd,
pipára gyűjtsz, mint régen,
belsősebedben
mogorós csokoládé, mint régen.
Aztán a versekről meg
a gyermekekről.
Mint régen. Aztán arról a
lakitelki ösről: módosan
magadhoz vitted butykosom.

Ki tette le a fegyvert – az a kérdőjel
elnapolva, az idő nem múlik,
ismétli csak magát,
föl kell, hogy teltekezzünk, lehessen
pusztulódni verssé.

Ami versül van, legyen hát versül
mindig.

Magyarítottad most a kurva életet,
Oszip Emiljevics kivégzett
rimeit. Aztán egy újsághír:
BAKA ISTÁN MEGHALT

szükségeltetik még egy anyanyelv
találkozunk majd megbeszéljük
mint régen
várj még mert október lesz megint
október hivatalból
köztörvényes

SZABÓ SÁNDOR

Ösvény

Csorba Győzőnek

Jól van, mives, rákalapáltad
fanyar Apolló-arcodat,
rá a gonosz kötömb-ídőre,
s Tettje akárhogy váltogat

csírasárgát, májusi zöldet,
vagy össze alvadtvér-verest,
s hullhat a hó is: már kiteszik
mindörökké a szép veret.

Az egyazon kis mozdulások
között majd új s új nemzedék
tódul – arcot vált a Város,
de ösvény folyton lesz feléd,

mert aki fénybe, tájba, csöndbe
idomul ösérzékenyen,
az mihamar nyomodra lel majd,
és nem lesz már testvértelen.

Matinée

Szombat volt, 1995. szeptember 23. Az utolsó nap.

Reggel kelt, nem korán, de nem is amikor ébredt volna, telefoncsörgés riasztotta most is, mint szinte mindig.

Női hang szólt a kagylóba, mint szinte mindig, nem mindig ugyanaz a hang, de szinte mindig női, és amikor letette a kagylót, az jutott eszébe, mint szinte mindig: „ennyi pénz nincsen a világon...”

Kilenc körül szállt ki az ágyból, föl vette selyemköntösét, az ablakhoz lépett, kinézett, mint szinte mindig, több mint negyven éve, minden reggel, már amikor otthon ébred.

Ez persze az év reggeleinek talán ha harmadrészeben fordul elő, más reggeken szállodaszobában ébred, szállodás volt az apja, szállodaszobában született, szállodaszobában cseperedett, ott lett férfivá, ott várta barátait, a Társaság tagjait, szállodában él azóta is, hetvenkét éve lassan, és persze gondol néha arra is, hogy egyszer szállodaszobában fog...

De erről most még nincsen szó.

Különben is: most otthon ébredt.

Itthon volt, fölkelte és kinézett és nézte a parkot, a manzárdokkal telipettyezett tetőket és a tornyot, mert a hálószoba ablakából rálátott arra is.

Aztán kiment a konyhába.

Agyonnyomott egy svábbogarát, gondolta, ha elmennek, beteszi a „bombe”-ot, az egy pár óra alatt tökéletes munkát végez, csak győzze az asszony összeseperni az elesetteket...

Leült a hokedlire az asztalhoz és megnézte, mennyi kenyér maradt.

Ez fontos nagyon, reggel csak ez a fontos: hogy legyen kenyér. Amúgy háztartást nem visz, tizenhét éve, mióta egyedül maradt, jóformán üres a kamra, a frizsider, nem vett masinát se semmit, a hatvanas évekből maradt minden: a mosogató, a kenyérpírtó, a magnó, a rádió, a kád, a lámpaernyő, a vécedeszka, a csapok.

Megállt az ő ideje is.

Az ebéd és a vacsora mindennapi munka része egyébként, akkor is kell tárgyalni, művészekkel, kollégákkal, egy impresszáriónak kemény munka a koszt is.

Otthon este csak kevés csokoládét majszol el, mikor éjfél után egy-két órával hazatér, és persze reggel kenyeret, ha van.

Most volt szerencsére, egy arasznyi bagett, elég az, párat karikázott, gondosan megkente lekvárral, ivott egy csésze kávé, majd kiment a toalettre, majd vett egy jó meleg fürdőt, miközben a harminc éve szolgáló táskarádióból Schumann Karneválja szólt.

Megborotválkozott, kivett egy inget, remekül vasal ez a spanyol asszony, aki jón két naponta és akit nem látott már három éve, fölvette a ruhát, nyakkendőt kötött, cipőbe bújt és indult.

Előbb a konyhában még összekapta a szemetet, nem volt ez nagy dolog, a fekete zacskó alján levő vékony, de erős, el soha nem szakadó, szemetet a lépcsőházba soha szét nem engedő nejlonzsinór segítségével összecsomózta pillanat alatt a zsákok.

Az üres üvegeket – több volt, mint lenni szokott – a konyhából nyíló ajtón át megközelíthető cselédlepcsőre tette.

Itt járnak le-föl a manzárdszobában lakó diákok, az ő két szobáját is látkák éppen, egy perzsa és egy cseh, nem kér pénzt érte, hadd lakjanak abban a két kicsi lyukban, ha annyira akarnak lakni itt.

Tíz óra volt, amikor kilépett az ajtón,

amely hangtalanul becsukódott a háta mögött.

Kulcsra nem zárta, minek?

Gyalog ment le a harmadikról. A vörös mintás, szőnyeggel borított falépcsők melegen dobogtak lépte alatt.

Lement az utcára. Nem ment sokat.

A sarkon volt minden: a pék, a hentes, a halas, a zöldséges, a boros és a kocsmá persze.

Ide ment be legelőbb. Persze nem kocsmá volt ez, hanem az itt ezrével tényező sajátos egység, mely a kávéház, a söröző, a reggeliző, az étterem és a klub funkcióját egyszerre tölti be.

Omlós, vajás tésztából készült, vajjal vékonyan megkent kiflit mártogatott kávéjába, majd – bár ez nem volt szokása, de most kivételt tett – kért egy kis almapálinkát is.

Aztán indult a pékhez.

Az elmaradhatatlan bagetten túl, a csaknem kétszázféle kenyérség közül választott egy fél házi rozskenyert, melynek feketés alja őrizte még a faszén kesernyészagát, egy negyed kiló fokhagymás kenyeret, pár vajás kiflit, rozsos zsemlyét, egy fél almás tarte-ot is.

Aztán a henteséhez ment át.

Voltak vagy ötven előtte, várni kellett pár percet, de nem bánta, addig gusztálta az üveg megetti kínálatot kicsinyt.

Az volt csak, ami lenni szokott: fél borjú, csontozva, szelve, combja, vesepecsenyéje, vöröslő marhafertályok, színhús persze csak, disznóból a karaj, göngyölve, összekötve, töltve esetleg, burkolva fehér szalonnaköpenybe, pácolva, fűszerezve, hét-nyolc-féle darált hús, rendezve gusztusos kolbászkákba, csomagolva fóliába, hűspogácsák, szeletek, többféle töltött húsbátyu, tucatsni pástétom, saláta, és persze gusztán terítve apró csirke, nagyobb jérce, pulyka, kakas, fűrj, fogoly, nyúl, őz és még ezernyi hűsság.

A pultnál öt hentes ténykedett. Mindegyiken fehér sapka, fehér ing, fehér kötény, fekete, csikos mellény, fehér nyakkendő.

Az egyik félrehúzódnia, egy elegáns asszonynak szép szemébe nézve, komoly arccal tárgyalt hosszasan. Hétfőn konyakos csirkemájjal töltött filézett báránylapokká küld föl a fiúval, kedden tésztában kisütött csontvelő meg, szerdán szarvasgombával ízesített borjúvelő meg egy kis rakott ökörmelv, csütörtökön repával párolt borjúmrigy és így tovább.

A másik kolléga féltucatnyi fogoly megpörzsölésébe merült el.

A többi három is szorgosan dolgozott.

Mikor ő került sorra, egy báránycombot kért csupán.

A hentes eltűnt a függöny mögött, majd megjelent egy szép darabbal a színen.

– Jó lesz.

– Hogyan készíti? – kérdezte a hentes.

– Sütöm.

– Akkor kicsontozom, összekötöm, sózom, borsozom, megtűzdelem kis fokhagymával és kis szalonnával is. Ha középen kicsit véresen szereti, akkor ötvenöt percre tegye 8-as sütőbe, félidőben fordítsa meg, két üveg zöldbabot adok hozzá. Fél óra múlva lehet érte jönni.

Addig elment a halashoz.

A halas még a legtörzsökösebb idevalósinak is gyönyörűség mindig.

Pedig most is csak az volt, ami lenni szokott: hal mindenekeelőtt, mindenféle

„Kóstolónak elég lesz nekik”

hal, ládányi kincsként csillogó szardínia, sötét húsi makrélá, óriási, kékes tondarabok, csúnya fejétől fosztott ördöghal, kisütésre váró spratt, mandulával töltött foltos tőkehal, angolna, melyet friss zellereskorral megrakott fehérborban ajánlatos főzni, majd tejszínnel felönteni végül, és persze vándor alóza, tengeri pér, sügér, márna, csuka, lazac, pisztráng, tok, morgóhal, laposhal, lepényhal, rombuszhal, úrúhal, menyhal, tejhal, sashal, naphal, túhal, vérhal, kékhal és még vagy további nyolcvan halféleség válogatott példányainak merev, kerek szeme meredt a tört jéggel vastagon ágyazott, tengeri moszattal, algával, gizzel-gazzal, citromkarikákkal dúsan dekorált halaspultokon.

Persze rákók is csápoltak a halak mellett, volt óriás poloskára emlékeztető tarisznyarak, finom női ujjak matattak a hatalmas homárok szőrös végtagjai között, megadóan várta sorsát a kis ollójú szkampó.

Kagyló is volt, mint mindig, többféle, fésűskagyló, mely kisütve jó, vénuszkagyló, kékkagyló, szívragyló.

De ő persze osztrigáért jött.

Amíg állt a sorban, eszébe jutott régi barátja, Maxi, aki mikor ő negyvenhétben megérkezett, már fél éve itt volt, a pályaudvarról első útjuk egy halashoz vezetett, Maxi magabiztosan rendelt az osztrigát, ám mikor kérdezték tőle, milyet parancsol, nullásat, nulla-nullásat vagy nulla-nulla-nullásat, akkor Maxi is belátta, hogy bizony egy kultúra véráramába bekerülni nem elég pár hónap, vagy röpké én akár.

Fejenként hatot kért, összesen harmincat tehát, kinyitva persze, hogy ne kelljen bajmóldni otthon.

Várni kellett egy fél órát, addig elment a boroshoz.

– Osztriga lesz, majd báránysült, zöldbabbal – közölte ott.

Az elegáns borboltos gondolkodás nélkül helyezte a pultra a két palackot: az osztrigához egy száraz, Loire-vidéki fehér Quincyt, a húshoz pedig erősebb, vörös Fitout.

Már csak a sajt volt vissza.

A szaküzlet errefelé szokott kínálatból kevés Boursint választott, Camambert is persze, Chabichout, kúp alakú kecskesajtot keveset, egy kis gesztenyevelébe csomagolt Banon-t, és valami igen érett, szinte már kékes Roquefortot.

Kóstolónak elég lesz nekik, gondolta.

Visszament a henteshez, ahol már szépen becsomagolva várta az előkészített hús, vissza a halashoz, ahol már műanyag tálcára helyezett tört jégen ülték a fölnyitott osztrigák, hazasétált, betette a húst a sütőbe, benyomta a stoppert, föltette főni a babot, előke-reste az osztrigavillákat, megtanította használatát, mire az osztriga elfogyott, letelt az ötvenöt perc, fölrakosgatta a tátra, a méregzöld, pálcikavékony zöldbab tetejére a villanykessel föl-szelt, belül kicsit véres, rózsaszín hússzeleteket, majd miután megetette, Skodába tette a messziről kórászokat, integetett, fölment és ledőlt egy kicsit, mint szinte mindig délután.

Bächer Iván

1918. november 11-én délbén a nyugati harctéren a századkürtösök elővették trombitáikat és a „Tüzet szüntess” jelt fújták. Véget ért a világháború. Reggel hat órákor a compiegnai erdőben német megbízottak megkötötték a szövetséges hadseregek főparancsnok-ságával a fegyverszünetet.

A feltételek szerint az ellenségeskedéseket déli tizenkét órákor szüntették be. A fegyverszünet egyelőre harminc húsz esztendeje tart, mindmáig. Időközben békeszerződések is kötöttek; de ezekről majd külön és később.

A porosz hadtudomány atyamestere, elméletsszerzője és kódex-szerkesztője, Clausewitz szerint a háború a politika folytatása más eszközökkel. Igen sokan ismerik ezt a megoldást, kevesen tudják, hogy kitől származik, s még kevesebben emlékeznek bizonyosan, hogy vajon nem úgy szól-e tulajdonképpen, hogy a politika a háború folytatása más eszközökkel? Bizonyos, hogy ez a Clausewitz-mon-dás olyan elemi bölcsesség, amelynek az ellenkezője is éppannyira igaz. Az emlékeztetcsalódás ebben az esetben te-

hát nemcsak jellemző, de jogos is. Kiváltképpen az a világháború befejezését követő idők politikáját tekintve. Ez a politika csakugyan nem volt egyéb, mint a háború folytatása más eszközökkel. A békeszerződések csak első fontos és irányjelző hadmozdulatainak ennek a háborúnak. Szívós következetességgel folytatták, két álló évtizeden át. A béke háborújában a helyzet megváltozott, a szerepek idővel megcserélődtek. A világháború nyerteseinek nem sikerült har-cukat a politika eszközeivel a végső

GÁSPÁR ZOLTÁN

A fegyverszünet

ni, azután arra törekedett, hogy kiterjessze és elmélyítse, végül pedig mikor ez már mind hiábavaló fáradságnak bizonyult, legalább törmelkeit és töredékeit akarta megőrizni, csaknem újabb világromlás szelére taszította az emberiséget. Drámai órákat éltünk meg húsz esztendővel a fegyverszünet megkötése után, amikor úgy látszott,

hogy az elpihent fegyverek százszo-rosan félelmes alakban és ezersze-resen megsokasod-va kelnek új életre.

Az antanthatalmak megnyerték a háborút és elvesz-tették a békét. Be-bizonyosodott, hogy a háború hoz-hat az egyik félnek győzelmet, a má-siknak vereséget, mindkettőnek pedig pusztulást, csak éppen semmiféle megoldást nem hoz-hat. A pusztulás nyomában gyötrelmes válságok zúdulnak azokra is, akik a mérközésen kívül maradtak. S a válság

jövetelet egyengesse.

Az emberiség technikai elefantiázis-ban és szellemi infantilizmusban szen-ved. A politikai cselekvést még mindig ősi és gyermeteneg végletes képzetek irányítják. Minden küzdő csoport, min-den háborús kalandra induló uralmi rendszer és minden harcba indított nép lelke mélyén abban hisz, hogy lehetsé-ges a dolgoknak oly rendje, amelyben az egyik fél magához ragad minden győ-zelmet, a másik pedig testétől-lelkestől a győztes rabja lesz, s az idők végezeté-ig nem lesz más dolga, mint hogy urai-nak szolgálatára legyen. A katonai győ-zelmet, amely valóban lehet teljes és megsemmisítő, összetévesztik a politi-kai uralom lehetőségeivel, amelyek esé-kenyek és korlátozottak. Nem gondol-ják meg, hogy a fegyveres győzelem pil-lanatnyi állapot, amelyet valósággal el-ért vagy álmódott még ádázabb for-májában csak további fegyveres küzde-lemmel lehetne biztosítani. De végre is a háború nem tarthat örök időig, a há-borúnak éppen a katonai észjárás szer-int az az értelme, hogy a győzelemmel befejeződjék. S ekkor megint nem ötlük fel az elmékben, hogy a békés uralmi vi-

szonyok rendje, szemben a fegyveres alávétéssel, hosszú és ide-oda hullámzó folyamatokban alakul ki, azaz dehog-y is alakul ki, csak éppen alakul, olykor a természeti katasztrófák robbanó válto-zékonyágában, olykor meg a láthatatlan fokozatokban érlelődő változás tűnő művében.

Elhiszik, hogy ma, a világ népeinek napról napra gyarapodó és viszályokon át is egyre inkább bonthatatlan egysé-gében lehetséges olyan vereség, amely-nek kára és szenvedése egyedül a vesz-téseket éri. Pedig az igazság az, hogy minél lesújtóbb a vereség, következmé-neiben annál inkább kell majd osztot-znia utóbb a győztesnek is. A politika együgyű észjárása még mindig őskori háborúk képét tartja szem előtt, mikor a népek ragadozó őstörteit egymás el-len uszítja. Mint ahogy a kutya megri-ad a fellobbanó gyufától, mert fajtájá-nak emlékezte az ősi barlangok mé-lyén lobogó tüzeket búvóli eleje, ugya-núgy a diplomata, miközben a zöld asztalra helyezi cilinderét s fehér kesz-tyűjét és kezébe veszi a tollat, hogy alá-írja az „előnyös” békeszerződést, lé-nyegében véve ősi politikai képzetek-nek engedelmeskedik. Hiába lebegnek elméje felszínén értelmes gondolatok és világos meggyőződések a mai világ politikai és gazdasági összefüggéseiről s az emberiség valódi érdekeiről. Tuda-ta alól valami hajdani „győzhetetlen” nagyúr diktál.

Mostanában kezdik újra felfedezni Gáspár Zoltánt, akit 44 éves korában, a budapesti ostrom végnapjaiban ölt meg egy német katonatiszt. Jászi tanítványaként kezdte pályafutását, tájékozódása, állásfoglalása végig egyértelműen baloldali maradt. Tanulmányai először Vámbéry Rusztem és Csécsy Imre Századunkjában és a Szép Szóban láttak napvilágot (a Szép Szó utolsó szerkesztője is ő volt), hirlapíróként pedig dolgozott az Esti Kurirnál, majd már a nagyon veszélyes történelmi pillanatokban a szociáldemokrata Népszavánál. Tárcá publicisztikáiban a higgadt tudás párosul a határozott véleménnyel. Írásai – így ez az 1938-ban íródott cikke is – a halála óta eltelt ötven év után is többek, mint aktuálisak. (F.)

győzelemig juttatni, fegyverrel kikü-zdött és a békeszerződésekben megpe-csételt eredményeik rendre elenyész-tak. A makacs igyekezet azonban, amely a sikert előbb meg akarta tartá-